

סיפור ההצלחה החדש של מערכת החינוך החרדית: ישיבות תיכוניות

המלחמה על לימודי הליבה בבתי הספר היסודיים החרדיים נכשלת כבר שנים ארוכות, ויש מי שסבורים שהיא אינה הכרחית ■ בשקט, בלי לשים לב, מתחילה חדירת לימודי ליבה, כולל בגרות מלאה, לבתי הספר התיכוניים החרדיים לבנים ■ האם החינוך החרדי משתנה מלמטה?

• 09.11.2016

• מאת: מירב ארלזורוב

• זמין ב- <http://www.themarker.com/news/1.3116480>, נצפה: 12 נובמבר, 2016.

הרב עורך הדין ד"ר יעקב וינרוט מפורסם מאוד בחברה החילונית בתור אחד מבכירי עורכי הדין בישראל. עם זאת, שלא בטובתו, וינרוט גם מפורסם מאוד בחברה שבה גדל, החברה החרדית, ושם יש מי שרואים בו מודל בעייתי ומאיים.

הסיבה לכך היא הכישרון יוצא הדופן של וינרוט, שלא רק איפשר לו להיהפך לאחד מגדולי עורכי הדין, אלא גם הפך אותו לעילוי בתורה, תלמיד חכם, שיעודו היה אמור להיות לשכון באוהלה של תורה כל חייו. רק שווינרוט מרד, ולאחר שסיים את לימודיו בשתיים מהישיבות הגדולות החשובות ביותר של העולם החרדי — פוניבז' ומיר — הוא התגייס לצבא, ופנה ללימודי משפטים.

העובדה שווינרוט בחר לפנות ללימודים מחוץ לעולם החרדי נחרטה כאירוע מכונן בחברה החרדית. זאת, מאחר שווינרוט הוא בוגר של אחת הישיבות הקטנות המפורסמות, וגם השנויות ביותר במחלוקת בחברה החרדית, ישיבת היישוב החדש.

זוהי ישיבה תל אביבית, שקיימת מאז 1938. במשך קרוב ל-50 שנה היתה חריגה בעולם החרדי, בהיותה הישיבה החרדית התיכונית היחידה בישראל — ישיבה חרדית של גילי התיכון. אמנם ישיבה קטנה, אבל שמכשירה לבגרות מלאה.

ה"יישובניקים", כפי שמכונים בוגריה, היו פלח צר ואליטיסטי של החברה החרדית — תלמידים מבריקים, שנדרשו לעמוד בעול לימודים מפרך של בגרות הכוללת 5 יחידות גמרא, אבל גם 5 יחידות אנגלית, מתמטיקה, פיזיקה, מחשבים ועוד. רמת הלימודים הגבוהה חייבה יום לימודים של 13 שעות, מדי יום במשך 12 חודשים בשנה, בתנאי פנימייה. כדי לעמוד ביעדים הלימודיים הגבוהים, הלימודים בישיבה נמשכים חמש שנים.

כיום וינרוט גאה לומר כי ממוצע הבגרות של המחזור שלו ב"יישוב" היה גבוה מזה של בית הספר הריאלי בחיפה, וכי כמה מהמדענים הבולטים בישראל, ובהם פרופ' יקיר אהרונוב, למדו יחד אתו.

מודל מאיים

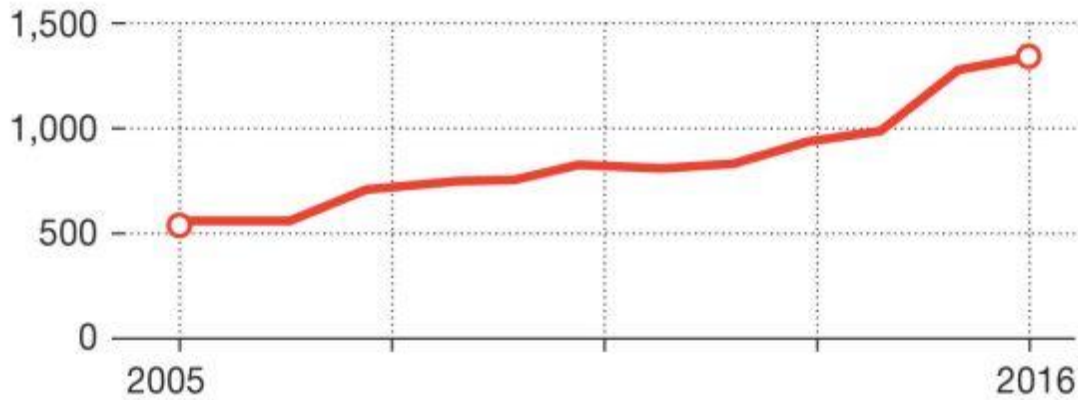
השילוב של "תורה ודרך ארץ", כלומר לימודי קודש מלאים ביחד עם לימודי חול מלאים, היה ייחודי רק ל"יישוב החדש" במשך שנים. בהתאם, הישיבה פנתה רק לפלח צר של חרדים מבוססים, שרצו כי בניהם ירכשו השכלה כללית וישתלבו בשוק העבודה. שכר הלימוד בישיבה הוא בהתאם — אלפי שקלים בחודש.

העובדה שהישיבה פנתה רק לפלח צר ועשיר של החברה החרדית, איפשרה לה להתקיים כל השנים ללא תגובות נגד מצד גדולי הדור הרבנים. עם זאת, הישיבה הועמדה כל העת במבחן אם היא שומרת על דרך התורה, כלומר אם בוגריה נשארים בתוך העולם התורה, ואם הם ממשיכים את לימודיהם לאחר התיכון לישיבות הגבוהות.

זהו גם השבר שנוצר סביב דמותו של בוגר ה"יישוב" המפורסם ביותר, וינרוט. הוא המשיך אמנם לישיבות הגבוהות החשובות ביותר של העולם החרדי, שם ראו בו פוטנציאל של עילוי בתורה, אבל בסופו של דבר בחר לעזוב ללימודי משפטים. האגדה בחברה החרדית מספרת כי מאז המקרה של וינרוט, ישיבת פוניבז' הטילה חרם על ה"יישובניקים", ואינה מוכנה יותר לקלוט אותם לשורותיה.

עלייה של 140%

מספר התלמידים בישיבות תיכוניות חרדיות*

מקור: משרד החינוך

*כיתות ט'-י"ב ב-14 מוסדות

TheMarker

"לא עזבתי את פוניבז', עזבתי את מיר", מתקן וינרוט, וטוען כי לפני תקופתו קלטה ישיבת פוניבז' רק יחידי סגולה מקרב ה"יישובניקים". ואולם וינרוט מודה כי "נתנו לי את התחושה של עריקה — כי ממני ציפו להישאר בעולם התורה. הפחד הגדול של העולם החרדי הוא שמי שעוזב ללימודים כלליים, גם יעזוב את אורח החיים החרדי. לכן אני יושב ולומד גמרא מדי יום. ועדיין, המודל המשלב 'תורה ודרך ארץ' נתפש כמאיים, מפחדים שהוא ייהפך למודל כללי. גם היום תלמידי חכמים לא יקבלו אישור מאף רב ללכת לאוניברסיטה. רק אחרי שנים, אחרי שהתפרסמתי, היחס השתנה והחברה החרדית החלה לחבק אותי".

"צריך לייצר לחרדים אלטרנטיבות"

החידוש המסעיר הוא שלמרות התקדים המאיים של וינרוט, שהטיל כתם על ה"יישוב החדש" והגדיל את החשדנות של הרבנים כלפי ישיבה המאפשרת לימודים לבגרות — המודל של ישיבות תיכוניות חרדיות מתחיל להצטייר כסיפור הצלחה חרדי חדש. לאחר 50 שנה של בדידות מזהרת, ה"יישוב החדש" כבר אינה הישיבה היחידה שמלמדת בנים חרדים לבגרות מלאה.

מחקר חדש של מכון ירושלים לחקר ישראל (המרכז לחקר החברה החרדית), שיצא בקיץ, מלמד איך נוסדו לצד ה"יישוב" עוד ארבע ישיבות חרדיות תיכוניות חשובות, ואיך בעשור האחרון מספרן שילש את עצמו. כיום יש 16 מוסדות של ישיבות תיכוניות חרדיות, שבהן לומדים כ-1,400 בנים חרדים, מתוך כ-27 אלף תלמידי חרדים הלומדים בגילי התיכון בישיבות הקטנות המסורתיות. כלומר, שיעור הלומדים כיום בישיבות התיכוניות החרדיות הוא 5% מאוכלוסיית הבנים החרדים בגיל התיכון, ואם זה נשמע מעט, הרי שכדאי להזכיר שמדובר בגידול של פי 2.5 מאז 2005. יתרה מכך, ישיבות חרדיות תיכוניות נוספות נפתחות מדי שנה, עד שיש כבר מי שמסמן את המגמה הזאת כפוטנציאל לשינוי מלמטה של מערכת החינוך החרדית.

"מה הטעם", שואל ד"ר חיים זיכרמן, בעצמו בן למשפחת רבנים חרדית, שכיום משמש מנהל האקדמי של הקמפוס החרדי של הקריה האקדמית אונו, "להילחם בחרדים על הכנסת לימודי ליבה בגיל בית הספר היסודי, ולאחר מכן לוותר לחלוטין על לימודי הליבה בגיל התיכון? החוק הרי פטר את הישיבות הקטנות, התיכונים החרדיים, מהחובה ללמד ליבה, ולכן גם אם ילד למד מתמטיקה עד כיתה ח', הוא יאבד את כל הידע הזה בתיכון".

לדבריו, "במקום להילחם בחרדים, מלחמה שנועדה לכישלון, צריך לייצר להם אלטרנטיבות: לאפשר לחרדים, שרוצים שהבן שלהם ילמד לבגרות בתיכון, לבחור בישיבה תיכונית חרדית. במקום לאכוף בכוח, צריך לאפשר בחירה באמצעות הסרת החסמים להקמתן של הישיבות התיכוניות החרדיות. צרו את ההזדמנות, ותנו כבר ליד הנעלמה של העולם החרדי לפעול".

"קונפליקט בין-דורי"

הנתונים מלמדים כי היד הנעלמה אכן פועלת: מספר התלמידים החרדים הלומדים לבגרות זינק מ-550 ב-2005 ל-1,400 ב-2016. זהו אינו הסממן היחיד לשינוי שמתחולל בחברה החרדית. סקר שערך אתר האינטרנט החרדי כיכר השבת בין גולשיו, לימד כי שני שלישים מהם מוכנים לשקול לשלוח את בניהם ללימודים בישיבה תיכונית חרדית. עם זאת, הנתון הזה אינו מייצג, מאחר שחרדים שגולשים באינטרנט הם מלכתחילה מתונים ומודרניים יותר.

בנוסף, החברה החרדית רעשה לפני כמה חודשים, לאחר ש-800 הורים העזו לחתום בגלוי על עצומה שהוגשה לשר החינוך, נפתלי בנט, נגד השינוי בחוק שפטר את הישיבות החרדיות מחובת לימודי הליבה (כלומר, ביטל את הקשר שבין התקצוב של המדינה לבין לימודי הליבה). זו היתה הפעם הראשונה אי-פעם שהורים חרדים העזו להתייצב בגלוי נגד המסורת החרדית הנוקשה, שלפיה כל ילד חייב ללמוד בתלמוד תורה (יסודי), ולאחר מכן לעבור ללימודי קודש בלבד בישיבה הקטנה (תיכון) ובישיבה הגבוהה (לאחר גיל התיכון).

"ברירת המחדל האוטומטית היא עדיין הישיבה הקטנה", אומר רב שמנהל ישיבה תיכונית חרדית, שסירב להתראיין בגלוי, "אבל יש ניצני שינוי. ההשפעות החיצוניות על החברה החרדית, בגלל הקשיים הכלכליים ומפני שיותר ילדים רוצים במימוש עצמי, מחוללים תזוזה".

"אנחנו חוזים בקונפליקט בין-דורי", אומר הרב בצלאל כהן, ראש הישיבה התיכונית החרדית חכמי לב ואחד האנשים שסובלים מהרדיפות הקשות של החברה החרדית, משום שהוא מוביל ישיבה תיכונית חרדית. "המבוגרים מתנגדים ללימודים לבגרות, אבל הצעירים מבינים שהם צריכים את זה — והצעירים הם הרוב המוחלט של החברה החרדית". רק שגם כהן, שהוא היחיד שמעז להתראיין בגלוי, וגם הרבנים האחרים שמובילים את הישיבות התיכוניות, מודים כי מדובר בשינוי שנמצא עדיין בחיתוליו.

מחר: מה הסיכוי שהזרם המרכזי בחברה החרדית יסכים שבניו ילמדו לבגרות?